

A Középkori lovag

1. Mit jelent a lovag kifejezés?
2. Melyik uralkodó hozta létre Európa első lovagi hadseregét?
3. Miből állt egy lovag felszerelése?
4. Milyen célokat szolgáltak a lovagi tornák?

A lovag (latinul miles) az európai középkorban átfogó értelemben olyan ember volt, aki vagyoni helyzete révén megengedhette magának a nehézpáncélos lovas hadviselés személyes költségeit. A magas költségek miatt ezek csak földbirtokosok és családtagjaik lehettek. A lovagok eredete a király fegyveres kíséretére megy vissza. Nem alkottak egységes társadalmi csoportot, felső rétegüket, a nagybirtokosokat általában nem is nevezték lovagnak, hanem csak az alsóbb réteget, amelynek vagyona alig terjedt túl a hadfelszerelésén és pénzjáradékán. A lovagoknak Nyugat-Európában végül három nagyobb rétege alakult ki. Az egyházi lovagrendek tagjai, a csak a királytól függő udvari, birodalmi lovagok és a várak lovagjai, a nagybirtokosoknak szolgáló kisebb birtokosok.

A lovagság a középkorban egyfajta életmód volt és háború esetén az uralkodó szolgálatában fegyveres erejének jelentős fegyvernemeként is rendelkezésre állt. A lovagok megkülönböztető jeleket viseltek (övet, ruhájukon címert stb.). A lovagok életformája, kultúrája, szokásaik és a máig legnevezetesebb versenyük a lovagi torna visszaköszön számos irodalmi műben, művészeti alkotáson és filmben egyaránt.

A 8-9. század fordulóján Európa hadszíntereinek döntő fegyvernemévé a páncélos nehézlovasság vált. Európa első lovagi hadseregét Martell Károly hozta létre. A lovagok kiválóan képzett egyéni harcosok voltak. Nem működtek együtt a többi fegyvernemmel: a gyalogságot lenézték, az íjászokat egyenesen gyűlölték. Nem rendelkeztek távolharc fegyverekkel. A lovagok kímélték egymást (megtörtént, hogy egy francia gróf felakasztatta a saját íjászát, mert az lenyilazta az ellenség egyik előkelő lovagját), inkább foglyokat igyekeztek ejteni, hogy váltságdíjat követeljenek értük. Csakis szemből támadtak, betartva a lovagiasság szabályait. A lovag néhány emberrel (fegyverhordozó, lovas íjász és szolgálival) körülvéve, ún. lovagi kopjában harcolt – ez volt a legkisebb önálló harcászati egység. A legnagyobb pedig a több tucat kopjából álló zászló volt. A lovagi harcmodor végét nyugaton az íjászok és a pikások kombinációja hozta meg, keleten pedig az Oszmán Birodalom janicsárjai, akik korszerű kovás puskák technikáját adoptálták nyugatról, és rendezett sortűzeikkel képesek voltak megfékezni a nehézlovasságot.

A lovagi nevelés

Lovag általában csak nemes ember lehetett. A lovagok nevelése már 5-6 éves korban elkezdődött. 14

éves korukig az apródok egy lovag szolgálatában megtanulták a lovagi tudomány alapjait, a lovaglást, nyíllövést, úszást, birkózást és ökölvívást. 14 éves korukban váltak fegyvernökké, s kezdhettek hozzá a harci technikák megtanulását, úgymint a kardforgatás, csatabárddal és buzogánnyal vívott közelharcok. A tanoncok csak akkor nyerhették el a lovagi címet, ha bizonysgot tettek tudásukról és szilárd jellemükről.

A lovag felszerelése

- **Páncél:** A középkori lovagok olyan páncélt viseltek, ami megvédte őket a kardtól és a kopjától, valamint a vért készítésének idejében használatos legerősebb ismert egyéni távolsági fegyvertől *(korabeli források szerint a keresztes lovagok láncingei megfogták az arab nyilakat, illetve a lemezvérték korában majdnem minden komolyabb mellvérten megtalálható a próbálövés nyoma)*. A 14. század előtti időkben használatos vértékről, azok gyakoriságáról kevés használható forrás van, mivel legtöbbször valamilyen ruhát viseltek a vért fölött, minimalizálendő a túlhevülést és megkönnyítendő az azonosítást.
- **Sisak:** A sisak acélból készült. Kezdetben hegyes vagy gömbölyű tetejű, néha orrvédővel ellátott normann sisakok voltak használatosak. A XII. század végén jött divatba a fazéksisak, melyen csak szemrések és légzőnyílások voltak. A XIV. században ezt leváltotta az üstsisak, ami még ennél is nagyobb volt, az alatta viselt, szorosan illeszkedő második sisak miatt. Ebben az időben kezdett elterjedni a bascinet is, melynek különféle változataiból alakult ki a későbbi sisakok többsége. Mivel felszerelésükről nehezen ismerték föl egymást, a XII. század közepén elkezdtek címereket használni. Eleinte sisakdíszként viselték, majd pajzsukon is, később pedig akár felszerelésük minden darabjára ráfestették címerüket, hogy könnyebben felismerjék egymást.
- **Pajzs:** A lovag védelmét szolgálta a kezdetben kerek, később inkább szögletes pajzs. Eleinte bőrrel szegélyezett rétegelt fából, később inkább vas szegéllyel készült.
- **Fegyverek:** A lovag legfontosabb támadófegyvere a 2-2,5 m hosszú lándzsa (kopja) volt. Ez a fegyver a XI-XII. század fordulóján váltotta fel a hajítódárdát.

Legbecsesebb fegyverük az egyenes, kétélű kard volt. Közelharcban gyakran használtak csatabárdot, buzogányt és fokost. Ezt a fegyverzetet egészítette ki a tör, amellyel a legyőzött ellenfélnek adták meg a kegyelemdőfést.

- **Lovak páncélzata:** A lovagok idővel lovaikat is páncélba burkolták, melynek legdíszesebb darabja a fejpáncél volt. A lovas biztonságos ülését magas kápájú hatalmas nyereg és kengyel biztosította.

A lovagi torna

A 15. századra a lovagi tornákból színes társadalmi esemény lett. Ahol a lovagok bebizonyíthatták bátorságukat a közönség az uralkodó és nem utolsó sorban a hölgyek előtt. A barátságos lándzsatörés célja az volt, hogy kiüssék az ellenfelet a nyeregből vagy eltörjék a lándzsáját. A 15. századtól bonyolult szabályokkal játszották ezeket a haditornákat. A vesztesnek át kellett adnia fegyvereit, hogy aztán váltságdíjért visszavásárolja őket. A győztes pedig pénzjutalomban részesült. Voltak azonban olyan tornák amelyeken kimondottan az ellenség megsebesítése vagy megölése volt a cél.

